

Ára:
6.50
forint

Magyar Nemzet

Hétfő
1990.
október 29.
LIII. évfolyam
253. szám

ALAPÍTOTTA: PETHŐ SÁNDOR

Blokád

Bár a rendkívüli állapot kihirdetésére nem került sor, mégis három rendkívüli, mely belpolitikai válsággal terhelt napot élt át az ország. Bekövetkezett az, amitől mindenki tartott: egy át nem gondolt kormányzati döntés és az egymásnak ellentmondó nyilatkozatok és tettek után az utcára kerültek az indulatok. Sokan nem alaptalanul tartották attól, hogy a békés átalakulás esélyét — s ezzel Európa rokonszenvét — veszítjük el hosszú időre.

A szabad választások során hatalomra került kormány ezúttal a saját bőrén tapasztalhatta, milyen veszélyeket rejtget magában az indulatok elszabadulása. Meg a rossz helyzetemelzés. A felolvasó kormánytisztviselők ugyanis a válság legdrámaibb óráiban is a demonstráció törvénytelenességét hangoztatták. Senki nem beszélt arról, hogy a csütörtök reggeli lapokban — ugyancsak felolvasó kormánytisztviselők — cáfoltak minden benzináremelésrel kapcsolatos hírt, hogy aztán néhány óra múlva szinte az egész társadalmat sokkolják. Hirtelen szabadultak el az indulatok, ilyen helyzetben pedig aligha veheti a fuvarozók szemére bárki, hogy az elkeseredett, a léte minimum határára szorított tömegek rokonszenvétől kérésre a tüntetők szinte órák alatt megbénították a közlekedést. Mert szinte az egész országot nem csupán a drasztikus benzináremelés sokkolta, hanem az is, hogy a hatalom csúcsain újfent nem mondtak igazat, letagadták a népszerűtlen intézkedést.

A rossz helyzetértékelést bizonyítja az is, hogy felolvasó kormányzati tényezők — ki tudja, hányadszor? — valós érdeksérlemek, s a társadalom egy csoportjának egzisztenciális fenyegettsége helyett ismét a kisebbbű terrorjáról beszéltek. Sőt, akadt olyan kormányzó párthoz tartozó képviselő, aki a válság harmadik napján a Daciák ezrei között is csupán a néhány tucatnyi Mercedes volt hajlandó észrevenni; úgy látszik, a hatalmi gögből eredő demagógiának sincs felső határa.

Pedig alighanem azt is észre kellett volna venni, hogy voltak a fővárosnak olyan pontjai, ahol már az első napon idős emberek vitték a meleg teát a tüntetőknek. Olyanok, akik eddig se engedhették meg maguknak, hogy igénybe vegyék a taxisok szolgáltatásait. Mert megértették, hogy ez a döntés elszabadíthatja az inflációt, még inkább reménytelen helyzetbe sodorhatja a társadalom periferiájára szorult milliókat. S alighanem ez a pillanat volt az, amikor nem csupán a fuvarozók voltak zárlatot a városok köré, hanem a polgárok jelentős része — legalábbis lélekben — blokádot vont a kormányzat köré. Voltak pillanatok, amikor borotvaélen táncolt a békés átmenet, a demokratikus átalakulás minden eddig elért eredménye. Hiszen az adott helyzetből lehetett volna anarchia éppúgy, mint diktatúra.

Ebben a helyzetben a kormányzat újfent bizonyította, hogy nehezen képes a kompromisszumokra. Igaz, a fuvarozók sem mutattak hajlandóságot az ostromzár feloldására, márpedig kölcsönös fenyegetettségben aligha lehet kompromisszumot kötni. A köztársasági elnök péntek késő esti felhívása felkínálta a tisztességes megoldás lehetőségét a szembeálló feleknek. Egy olyan megoldás lehetőségét, amely lehetővé tette volna a válság európai módon való kezelését, és példa értékűvé lehetett volna a közeljövő várható konfliktusainak megoldására is. Ehelyett a leg-erősebb kormányzó párt képviselői — nem első ízben — a

hatáskörének túllépésével vádolták meg a köztársasági elnököt. Kifejezve ezzel azt is, hogy a méltatlanul gyenge köztársasági elnöki tisztség vélhetően jórészt azoknak állt érdekében, akik a hatalom központosítását kívánják. A gyakran megszakadó és újrakezdődő tárgyalások ellenére is elvesztett annak a lehetősége, hogy a felek valódi partnerként, békés úton oldják meg a régóta érelődő, de hirtelen kirobant válságot.

A kormányzat köré vont blokádot csak akkor enyhült valamelyest, amikor a személyes szabadságjogait sérelmező, a terrorizmust skandalóspontán tüntetők jelentek meg a Kossuth téren, akik a várható négy-öt százalékos inflációs hatás ellenére is a kormányt elítelték... Arról nem szót senki, ők bejelentették-e demonstrációjukat 72 órával előbb. A helyszínen sokan találgták, kik lehetnek ők... Az ellentüntetés jól mutatta a társadalom megosztottságát. Szerencsénk a bajban csak az lehet, hogy a „nép” újfent politikai érettségről tett tanúbizonyságot, nem tévesztették meg a hangulateltők, a provokátorok. Ahogy híven visszatükrözték ezt a megosztottságot a rádió és a televízió híradásai közötti különbségek is. A rádió-tisztviselők híradásai után a rendkívüli Híradó jól mutatta, hogy hol húzódnak a kormány hídfőállásai, ahol ezekre a napokra nem csupán a BBC etikai kódexét dobták sutba, hanem a szombati első kiadás utáni publicisztika és a második kiadásban a megegyezésről szóló álhír közzététele az alapvető szakmai követelményeknek sem felel meg.

Ugyancsak drámai csúcspontja volt a válság történetének a szombat éjszakai Napzárta műsora, ahol a rendőrkapitánnyal készült telefoninterjú, a kilátásba helyezett rendőri intézkedések és az erőszakos beavatkozás elvetése jól mutatta a hatalom csúcsain meglevő elbizonytalanodást, tükrözve a társadalom állapotát, az egymásnak feszülő indulatokat. A megegyezés tehát a társadalom jelenlegi feszültségeit is magán viseli.

Pedig a polgárok többségét már — sajnos — nem az érdekli, hogy mennyit mutatnak a taxisok, hanem az, hogy a benzinárának emelése (s ki tudja, mi következik még) miként csökkent a életszínvonalat. Jól tudják ezt a politikai szervezetteknek a válság nyomán megnyilatkozó képviselői is, akik nem értik, miért halogatja a kormány a gazdasági döntések meghozatalát, akik tudják: az országot csak olyan kormány vezetheti ki a rendkívül mély válságból, amely élvezi a nép bizalmát.

A hét végén megjelenő lapok a kormány bukását vagy legalábbis átalakítását, bizalmatlansági indítvány kezdeményezését jövendölik. Alighanem tévesen — bár a koalíció pártjai feltűnően visszafogottan nyilvánították véleményét — mert a konstruktív bizalmatlansági indítvány jogilag törvényes eszközökkel szinte megbuktathatatlanul teszi a kormányt, kövessen el bármilyen hibát is.

A válság mélységétől függetlenül tehát a kormány minden valószínűség szerint a helyén marad. A jelenlegi helyzetben már talán azt is eredménynek tekinthetnék, ha megtanulnák: nem kormányozhatnak diktátumokkal, hiszen a köz szolgálatára kaptak felhatalmazást. A megállapodással zárult tárgyalások után remélhetőleg a kormány köré vont „bizalmatlansági blokádot” is oldódik. Császár Nagy László

Hétfőn éjféltől 12 forinttal csökken az üzemanyagár

Drámai légkörben megegyezés született

A blokádot résztvevői nem kerülhetnek hátrányos helyzetbe

HAZAI NAPLÓ

VISSZATÉR-E A RENDES KERÉKVÁGÁSBA hétfőn az élet vagy elszabadulnak az indulatok? — ennek az óriási tétnek a tudatában tanácskozott az Országos Érdekegyeztetési Tanács az országos benuitóság harmadik napján, amikor a legtöbb helyen már legalább fél szélességen járhatóvá váltak az utak. Hogy a fuvarozók nemcsak saját kényüket féltik, de nagy tömegek egyet nem értését is kifejezik, az igazából a kormányt közzönhetően vált egyértelművé. Vasárnapra ugyanis már nem csupán „egy szűk réteg” ellenállásával kellett szembenéznük, hanem az ország munkavállalói és munkaadói képviselő szervezetek ellenével szembe. El is hangzott a tanácskozáson: a kormányzatnak feltűnhetne, hogy az a nem gyakori eset fordul elő, amikor munkaadók és munkavállalók egy oldalon állnak. S ha a komoly károkat okozó ütlezárasos módszert lehet is vitatni, azt senki se tagadhatja, hogy ez a radikális és elkeseredett lépést a kormányzat előkészítetlen, hiperinflációval fenyegető döntése váltotta ki, s hogy mindez elkerülhető lett volna, ha az érdekegyeztető tanács nem most, hanem az intézkedés előtt vitakozhat az elképzelésről. Az elkerülhetetlen, de mérsékeltbb áremelés vélhetően nem ütözött volna ellenállásba.

A TÖRTÉNETEK OKAIT és a levonható tanulságokat keresve annyit valószínűsíthető, hogy az embereknek hirtelen elegük lett a jövő bizonytalanságából és a jelen rosszabbodást hozó bizonyosságából. Mivel közben megalapozott, reménytelő hivatalos program továbbra sincs, a kormány a régi eszközzel, s ráadásul minden korábbinál drasztikusabb és inflatorikusabb áremeléssel él. Aligha növelte a kormány tekintélyét időhúzó taktikája, amellyel láthatóan a taxisok kiférasztását és a társadalom ellenük bangolódását igyekezett elérni. A kormány — az átgondolatlan áremelésen kívül — azt a hibát is elköveti, hogy nem számolt döntése várható hatásával egy olyan, kulcs-helyzetben levő rétegre, amely ugyan nem tartozik a társadalom leg-szűkebb és legfenyegetettebb csoportjához, de foglalkozása és szervezetsége révén képes hangjának erőlyes hallatására.

A mai magyar társadalom, amelynek az elmúlt húsz évben a gyarapodás, a viszonylagos „szocialista jólét” jelentett egyetlen elérhető célt, amit a hatalom engedett és megtűrt, materiális beállítottságából fakadóan e nehezen kiküzdött kényelmes életet félti a legjobban. A szabadság meglétével vagy hiányával is fontosabb szempontja ez, ezért következtet be a törőképeség régóta esedékes elfogyása éppen egy ilyen intézkedés hatására. Mindenképpen szólni kell a rendkívüli helyzet néhány örvendetes kísérőjelenségéről is. Arról a fegyvermeztéről, hogy a torlaszolók és az eltorlaszoltak is általában viselkedtek, ahogy az emberek a kényszerű gyalogtűrést viselték, arról az együttérzésről és szolidaritásról, ahogyan a társadalom nagy része az éjszakázókat és az úton rekedteket segítette. Reménytelő kelő tapasztalat volt ez, tudva, hogy a társadalomban meglehetősen gyenge az összetartás érzése, s hogy a taxisokról korántsem él pozitív kép az emberekben.

SZERENCSESEBB LETT VOLNA, ha a fuvarozók a demokrácia intézményivel élnék és elégedetlenségüknek így adnak hangot. A kormány érthetően nehezményezte a radikális fellépést, ahogy a miniszterek nehéz helyzete iránt sem tanúsított ezúttal megértést az utca népe. Az empátia kölcsönös hiányán nemigen csodálkozhatunk, de a kormányzatnak a helyhatóság választások után talán ez az újabb fájó tapasztalat is segít megérteni, hogy a szabad választások adta legitimitás egy dolog. Az érem másik oldala, hogy nagyobb erőfeszítéseket kell tennie, szerényebb, őszintébb, ugyanakkor szakosított munkatűst kell kialakítania ahhoz, hogy az emberek válságos helyzetekben is bizalmat szavazzanak neki. A hatalomgyakorlás évtizedeken át megélt és ellesett régi módszere helyett demokratikusabb eszközöket kell találnia a hatalomnak, s akkor több eséllyel és joggal várhatja a társadalomtól is, hogy az jogállam normáit minden körülmények között betartja. Ostromállapottal fenyeget, ha a szembeke-lülők megmakacsolják magukat, jogos vagy vélt igazukból nem engednek. Az átmenet békességét az atrocitásoktól mentes ütlezárasok közepette is sikerült megőrizni. Egy általános sztrájk azonban nemcsak az országot benánta meg és az összeomlás rémét idézné fel, de a polarizálódó társadalmat is megosztatná és újra csak hamis törés-vonalak mentén. (J. I.)

Szombat: feszültség országszerte

A blokádot résztvevői elutasították a hajnali megállapodást

A kormány és a magánfuvarozók képviselői a péntekről szombatra virradó éjszaka egy óra után pár perccel ideiglenes megállapodást kötöttek. Ezerint a fuvarozók képviselői a blokádot fel-függesztésére szolgáltatták fel társaikat; a tárgyalásokat vasárnap délelőtt tovább folytatták, s ugyanerre a napra összehívták az (országos) Érdekegyeztető Tanácsot, azzal a szándékkal, hogy hétfő estig megtalálják a kölcsönösen elfogadható kompromisszumos megoldást. Addig a felemelt árak vannak érvényben. A magán-taxisok képviselőiben Barcsai Jenő, a Magánfuvarozók Országos Ipartestületének elnöke a

megállapodást követően elmondta, hogy kollégáik pihenése érdekében, valamint azért kötöttek a megállapodást, hogy ne akadályozzák a lakosság közlekedését halottak napján. Éjjel egy órakor még úgy tűnt: lehetőség nyílik a kormány és a fuvarozók közötti megállapodásra, s a tárgyalások vasárnap folytatására. A Teherfuvarozók Budapesti Ipartestületének egyik vezetője, Harmati Jenő azonban az MTI érdeklődésére elmondta: a személy- és teherfuvarozók képviselőiben Barcsai Jenő nem volt tisztában a kialakult hangulattal, illetve azaz, hogy a fuvarozók többsége

nem ért egyet ezzel a kompromisszummal. Így született hajnalban a korábbi megállapodást visszavonó, s a blokádot fenntartására felszólító közlemény, amely egyúttal felhívja a demonstrációban részt vevőket: a mentőket, az orvosokat, a tűzoltókat, valamint a rokantakat és a gyermekeket, valamint az alapvető élelmiszereszköz szállító járműveket engedjék át a blokádon. Szombaton délelőtt az alábbi közleményt adta ki a magán- és teherfuvarozók képviselőiből alakult Budapesti Fuvarozók Operatív Bizottsága: A hajnali órákban nyilvánosságra hozott közlemény nem oldott meg semmit, sőt rontott a helyzeten, mivel a blokádot résztvevői nem látják biztosítva, hogy követeléseik orvoslását nyer. Feltétlenül szükségesnek tartjuk, hogy a közvélemény tudomására hozzuk: a továbbiakban és mindent megteszünk annak érdekében, hogy a mentők, orvosok, vészhívók, valamint az egészségügyi intézményekben dolgozók akadálytalanul végzhessék munkájukat. Biztosítjuk a közlekedést és a kommunális feladatokat végző dolgozók munkáját. Elősegítjük a közbiztonsági szervek szabad mozgását, és feladatalk teljesítését.

A City Taxi központjában született nyilatkozat közléseivel egy időben a taxivállalatok megbízottainak megbeszélésén felvetődött az is: mielőbb szakértői konzultációkat is szükséges folytatniuk, annak érdekében, hogy a kormány képviselőivel való tárgyalásokon világos és egyértelmű követeléseket fogalmazhassanak meg.

Az operatív bizottság székelyen jelentkeztek a Vállalkozók Pártjának képviselői is, felajánlva segítségüket a kormánnyal folytatandó további tárgyalásokhoz. Ugyancsak megjelent a központban az Autótaxi Dolgozók Szakszervezetének vezetője.

A Vállalkozók Országos Szövetsége egyebek között leszögezte: a Vállalkozók Országos Szövetsége nem vitatja a kormány azon álláspontját, amely szerint a jelenlegi tiltakozás résztvevői nem tartották be a vonatkozó törvényes előírásokat, és ezért a demonstrációt a kormány törvénytelennek minősíti. A VOSZ dokumentuma azonban kiemeli, hogy alkotmányos társadalmunkban a játékszabályok mindenki-re, a kormánnyra nézve is kötelezők. VOSZ vitathatatlan ténynek tartja, hogy az elmúlt napokban ho-

zott kormánydöntések és nyilatkozatok súlyos hibákról tanúsítanak, a tények jelentős részének eltitkolásával a kormány saját lépéseinek indoklásában torz képet vázolt fel. A VOSZ megítélése szerint elkerülhetetlen, hogy a kormány a nyilvánosság előtt deklarálja: a hibát ő követte el, így a felelősség nem a tüntetőket terheli. A jelenlegi helyzet viszont csak mindkét fél pozitív hozzáállásával oldható fel.

Az elfogadható megállapodásnak tartalmaznia kell: hibás döntés volt a benzin árában levő adót akkor növelni, amikor a világpiaci olajárrobbanás miatt úgy is jelentősen növelni kell az üzemanyagárakat. A két áremelés együtt nem volt megalapozott. Ezért a kormánynak vállalnia kell, hogy a következő hét szakmai tárgyalásain arra törekedjék: megalapozott számításokkal ki-munkálja az új árak adónövekményét, és november 5-én ennek megfelelően csökkent az árakat. Ez legalább 10 forintos csökkentést jelenthet.

Viszonylag zökkenőmentes volt szombaton a lakosság élelmiszer-ellátása. A kenyeret folyamatosan szállították az üzletekbe, s a sőtűlpar az utánpótlásról is gondoskodott. Ugyancsak elegendő mennyiséget biztosított a kereskedelem lisztből és sóból. Hűs-hiány sem volt a fővárosban, már csak azért sem, mert a hűs-féleket egyelőre nem vásárolta fel a lakosság. A tejellátás viszont gondok voltak, mert — noha a tejpar a szokásos 450 ezer liter helyett 510 ezer literrel gondoskodott —, sok helyütt már a reggeli órákban elfogyott a boltokból a tej.

Végül a VOSZ megítélése szerint a kérdőjeleket olyan új árak megállapítása oldhatja fel, melynek árcentruma a benzin esetében 48,60 forint.

A Temetkezési Vállalatnak gondot okoz, hogy a halottszállítás kocsikat nem mindenütt engedik át a koronokon, holott ezek is megkülönböztetett járművek.

A debreceni városi rendőrkapitányság ügyelete az arról tájékozta az MTI tudósítóját, hogy a taxisok képviselőivel megegyezésre jutottak a városban áthaladni szándékozó szovjet katonai konvoj elbocsátásáról. Ennek megfelelően Derecske, Hajdúszovát, Pálgya útvonalon rendőrségi felvezető kocsival halad majd a hazánkba távozó alakulat. Áthaladásukat a taxisok minden út-torlasznál, csomópontnál biztosítják.

Vasárnap országosan feloldották a tilalmat

Az MTI megyei tudósítójának vasárnap reggeli gyorsjelentése arról adtak hírt, hogy az országban mindenütt feloldották a benzinblokádot, az éjszaka folyamán a megállapodást a lakosság közlekedését, elindultak a helyi, sőt a távolsági autóbuszjáratok is, a kivezető utakon azonban még működnek az úgynevezett passzív blokádok, azaz a gépkocsivezetők a helyszínen maradtak. Mindenütt feltűnt várakozás, a tárgyalás eredményétől teszik függővé a további lépéseket.

Miskolcon járnak a villamosok és az autóbuszok, igaz, csökkentett járatokkal, a zárásokon fél-sávban mindenütt átengedik a járműveket. A rendőrség információ szerint rendbontás sehol sem történt. Debrecenben 14 ponton szüntették meg az úttorlaszt félszélességekben, a város tehát gyakorlatilag átjárható, de mindenütt helyszínen maradtak a gépkocsi-

vezetők, és segítik a forgalom irányításában. Pécsen is megszűnt vasárnap hajnalra a blokádot, s Baranya valamennyi városában ugyanez a helyzet. Arra azonban készülnek, hogy amennyiben vasárnap este 6 óráig nem születik érdemleges megállapodás, hétfőn minden eddignél szigorúbb blokádot léptetnek életbe.

Pest megyében valamennyi Budapestre kivezető út járható, de 29 ponton a helyszínen vannak a gépkocsik. Veszprém belvárosában nyomtalanul eltűntek az elzárások, és a gépkocsivezetők helyüket tisztán, feltakarítva hagyták ott. A tömegközlekedés zavartalan. A kivezető utakon helyükön maradtak a gépkocsik, néhány helyen azonban a taxisokat magánfuvarozók váltották fel.

A blokádot megszüntetésével néhány helyen nehezíti a forgalmat, hogy egyes autótulajdonosok — különösen a heves esőzés eleredése után — lezárva, gazdátlanul hagyták kocsijukat a torlaszban,